

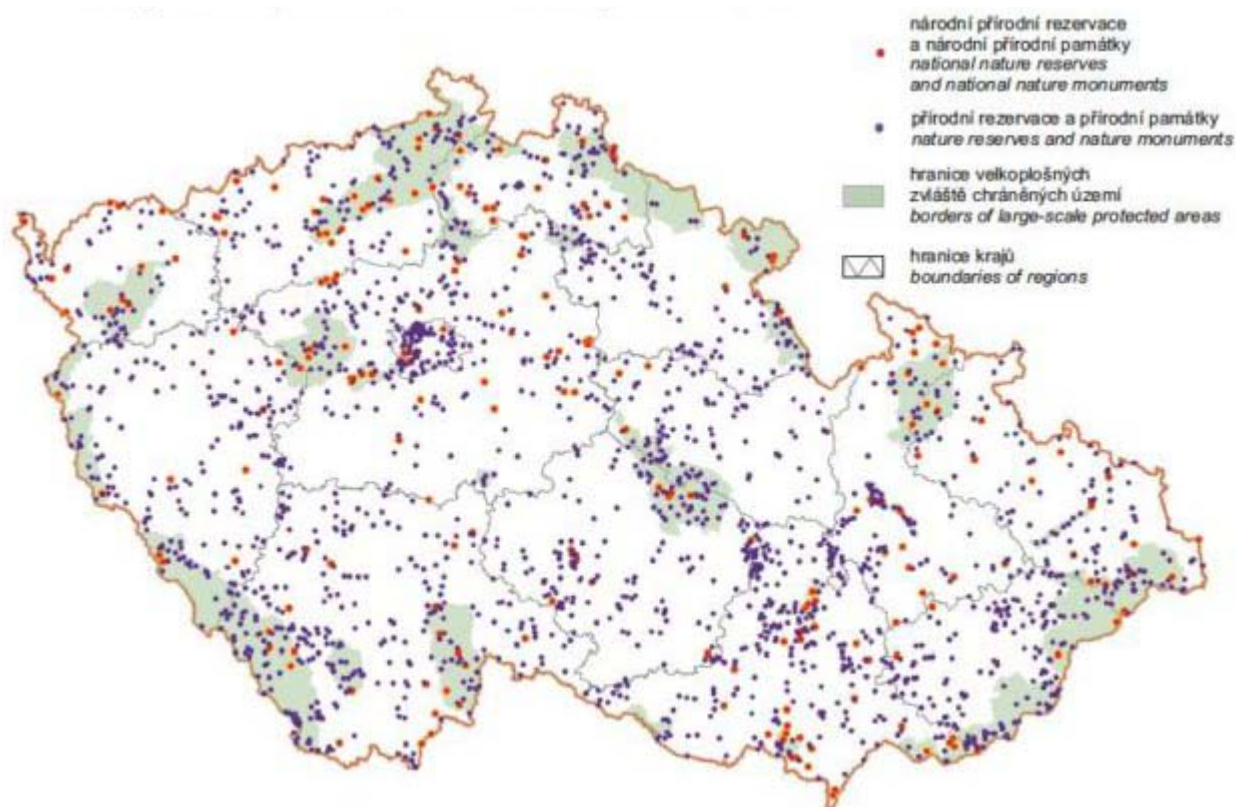
4. ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Pětina území kraje se nachází v chráněných oblastech.

Z celkové rozlohy Jihočeského kraje 10 056 km² připadá 20,1 % na zvláště chráněná území. Jejich celkovou rozlohou 2 025 km² (k 31. 12. 2010) patří kraji první příčka v porovnání s ostatními regiony, v relativním vyjádření (v poměru k celkové ploše) pak spolu s krajem Hradec Králové příčka čtvrtá. Podle jednotlivých kategorií tvoří největší plochy 3 chráněné krajinné oblasti (1 645 km²) a Národní park Šumava (343 km²). Maloplošná zvláště chráněná území, kterých je v kraji 312, pak zauímají celkově 146 km².

10. Maloplošná a velkoplošná zvláště chráněná území k 31. 12. 2010

Zdroj: AOPK ČR, Statistická ročenka životního prostředí ČR, 2011

Postupně jsou implementovány jednotné zásady EU.

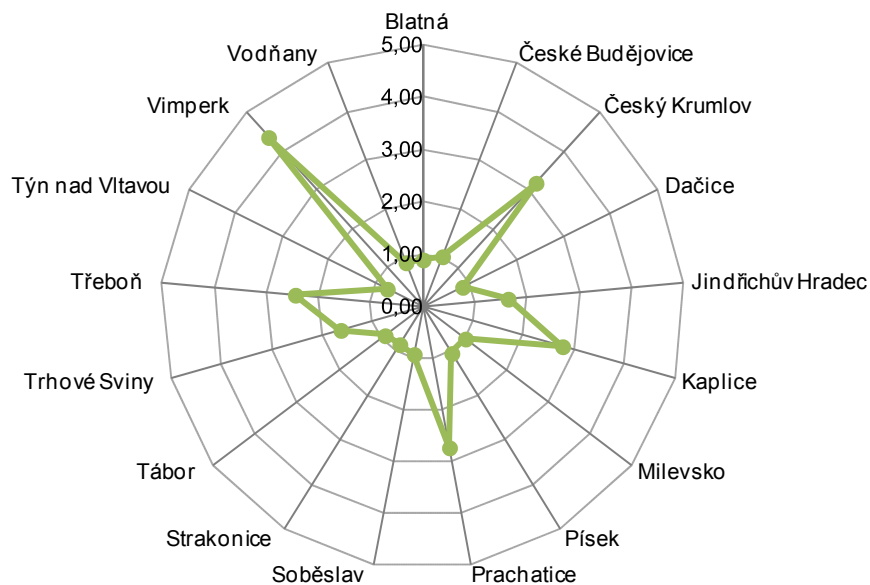
Rozsah chráněných ploch zůstává vcelku stabilní, k určitému nárůstu proti roku 2005 došlo pouze v rámci maloplošných území v kategorii přírodních rezervací. Soustava chráněných území, vytvořená na základě jednotných principů na území států EU – NATURA 2000 ze značné části překrývá zvláště chráněná území. V rámci této soustavy je v kraji vyhlášeno 9 ptačích oblastí s celkovou rozlohou 1 554 km². Hlavním předmětem ochrany je celkem 26 druhů ptáků, z toho ve 4 lokalitách je předmětem ochrany husa velká a kulíšek menší. Z hlediska počtu chráněných druhů je nejvýznamnější ptačí oblast Třeboňsko (19 druhů) a Šumava (9 druhů). Na ploše 1 638 km² - plocha v kraji - se nachází 101 evropsky významných lokalit.

Orné půdy ubývá, zvyšují se plochy lesů a trvalých travních porostů.

Relativně nejvíce se sice rozšířily zastavěné plochy (o 3,3 %), ale v absolutním vyjádření se nárůst nezemědělské půdy koncentroval na půdu lesní (zvýšení ploch lesů o 15 km² představuje více než polovinu celkového nárůstu). Změny probíhají i ve struktuře zemědělské půdy. Podle údajů katastrálních úřadů se snížila plocha orné půdy (od roku 2006 o téměř 50 km²), ale z části ve prospěch trvalých travních porostů. Celkově lze změny v land use hodnotit ve směru mírného posilování ekologicky stabilnější krajiny.

Rozdílná je ale samozřejmě situace v jednotlivých částech kraje. To dokumentuje porovnání jednotlivých ORP podle koeficientu ekologické stability (KES). Ten poměřuje plochy tzv. stabilních a nestabilních krajinných prvků.

Graf 39 Koeficient ekologické stability ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2011

Po Libereckém a Karlovarském kraji je koeficient ekologické stability v Jižních Čechách třetí nejvyšší.

Vimpersko a Českokrumlovsko jsou (s hodnotou KES nad 3,00) hodnoceny jako přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny. Naproti tomu 7 obvodů ORP má KES pod hodnotou 1,00 což znamená území intenzivně využívané (zejména zemědělskou velkovýrobou) s oslabením autoregulačních pochodů v ekosystémech. Ostatní správní obvody, stejně jako celý kraj, se pak pohybují v rozmezí koeficientu 1,00-3,00, což krajinu charakterizuje jako vcelku vyváženou.

Počet ekofarek vzrostl od roku 2006 čtyřikrát, plocha půdy je vyšší dvakrát.

Výměra téměř 700 km² ekologicky obhospodařované půdy do roku 2011 registrovaných 526 zemědělců v kraji znamená největší rozlohu v celé ČR a 14 % z celkové ekologicky obhospodařované půdy v republice. Nebereme-li v úvahu půdu v přechodném období k ekologickému zemědělství, je pozice kraje druhá hned za Karlovarským krajem. Na celkové zemědělské půdě kraje se ekologické zemědělství (včetně přechodného období) podílí 14 %. Je to šestá nejvyšší hodnota mezi kraji, když na prvním místě je s podílem více než 50 % Karlovarský kraj. Podle zaměření připadá 91 % (data roku 2010) ekologicky využívané půdy v kraji na trvalé travní porosty a necelých 9 % na ornou půdu. Zde pak je necelá polovina určena pro pěstování obilovin a zhruba stejně pro píce. Podle jednotlivých správních obvodů je nejvíce ekologické zemědělství rozšířeno v ORP Kaplice, Český Krumlov a Vimperk, kde se podíl obhospodařované zemědělské půdy podle ekologických zásad blížil podle dat ke konci roku 2011 téměř k polovině.

Významným prvkem hydrologické sítě je rybniční soustava.

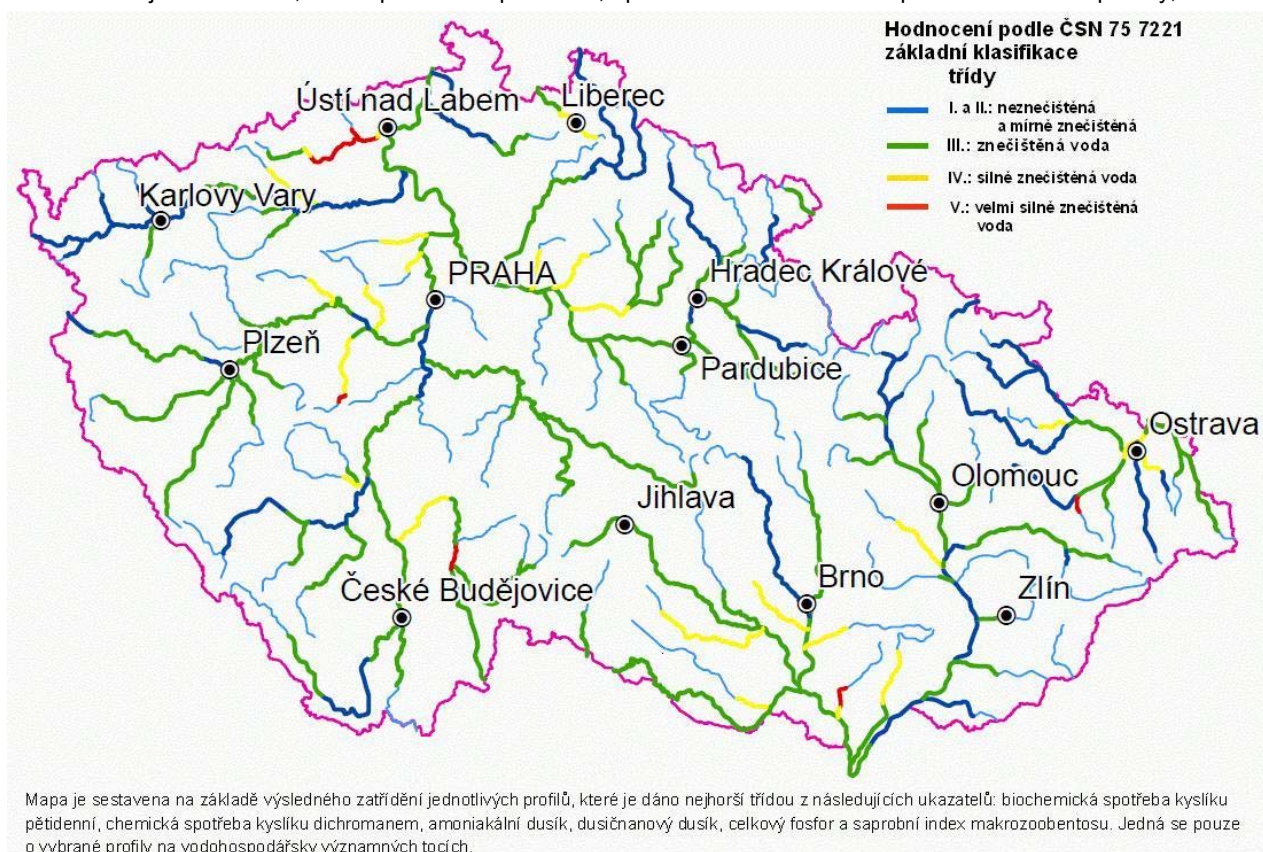
Vodohospodářská problematika se v kraji odlišuje od většiny ostatních regionů. Vodní plochy zaujímají 440 km², což je 27 % z celkové vodní plochy republiky. Přitom až do roku 2010 docházelo k dalšímu (i když mírnému) rozšiřování těchto ploch – od roku 2000 o 1,4 %.

Kvalita povrchových vod se výrazně nemění.

Kvalita povrchových vod se z dlouhodobého hlediska (stejně jako v celé republice) významně zlepšila. Přesto v kraji zůstávají úseky toků, kde znečištění dosahuje vyšší třídy. Nejvíce znečištěným tokem zůstává Lužnice od soutoku s Nežárkou. Problematické je hodnocení roku 2010, kde se nepodařilo shromáždit dostatečné množství validních dat za všechny toky.

11. Jakost vody v tocích ČR, 2009 až 2010

Zdroj: VÚV T.G.M., v.v.i. z podkladů s.p. Povodí; Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky, 2010

Na veřejný vodovod není napojeno 10 % obyvatel.

Zásobování obyvatelstva vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu se v posledních letech příliš nemění. Zásobováno v roce 2011 bylo v kraji 575 tisíc obyvatel, tedy 90,5 % z celkového počtu. Přestože podíl zásobovaných obyvatel byl v dlouhodobém pohledu doprovázen odchylkami v obou směrech, převažuje za poslední roky jeho pozvolné snižování. V kraji tak zřejmě dochází k větší volbě alternativních zdrojů. Kraj se tak odlišuje od většiny ostatních regionů, kde podíl obyvatel zásobovaných sice ne příliš, ale přesto roste. Vzhledem k charakteru osídlení je uvedený podíl obyvatel pod průměrnou republikovou úrovní (čtvrtý nejnižší) a je srovnatelný s Olomouckým krajem.

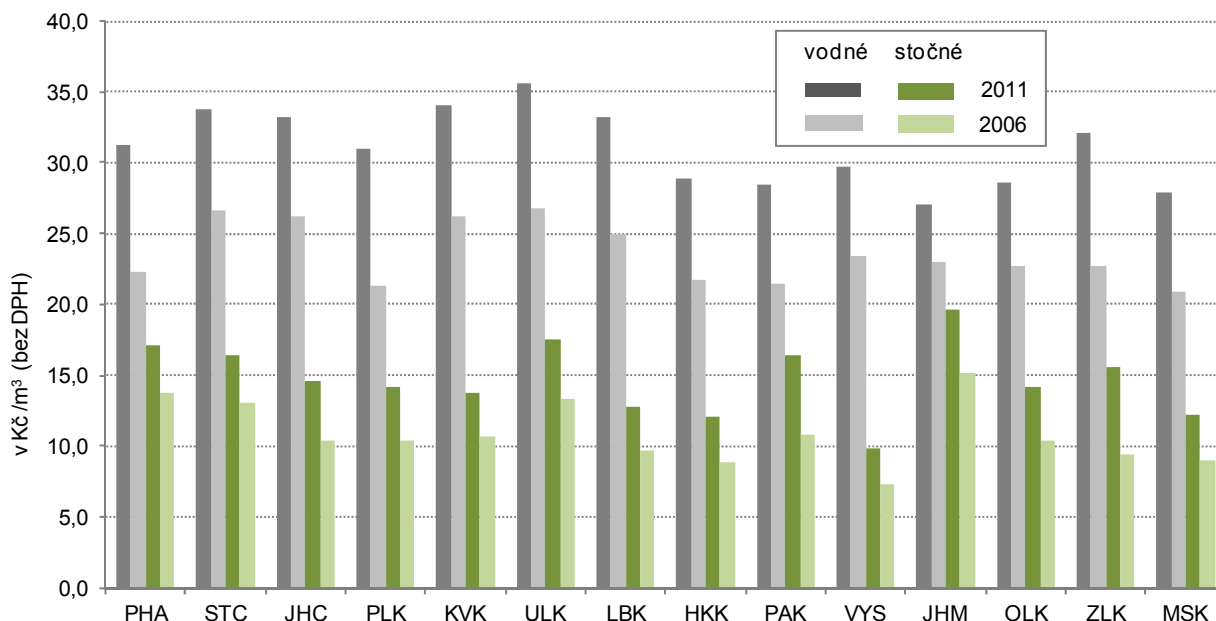
Na domácnosti připadá téměř 70 % fakturované vody.

Množství fakturované pitné vody v roce 2011 dosáhlo v kraji 26 mil. m³. Z toho 18 mil. m³ připadalo na fakturaci pro domácnosti, které jsou tak největším spotřebitelem s podílem 69 %. To je ve vztahu k ostatním krajům nadprůměrné a znamená druhý nejvyšší podíl této strukturální položky hned po kraji Středočeském.

Spotřeba vody klesá, zatímco cena roste. Kraj uvádí pátý nejvyšší podíl ztrát vody.

V porovnání s ostatními regiony je sice v kraji relativně nižší spotřeba vody, když v přepočtu na bydlící obyvatelstvo připadalo v roce 2011 na 1 osobu 85,7 l vody denně, tj. téměř o 3 litry méně než celostátní průměr. Mezi kraj to však znamenalo 6. nejvyšší spotřebu. Přihlédneme-li k tomu, že nejvyšší spotřeba je v krajích s největšími městy (Praha, Brno, Ostrava), pak je spotřeba v kraji nadprůměrná. V dlouhodobějším pohledu (stejně jako v celé republice) spotřeba vody klesá. V absolutním vyjádření se v kraji celkové množství fakturované vody proti roku 2006 snížilo o 10 %, u vody fakturované domácnostem je pak pokles poněkud nižší a představuje 4 %. Jednou z hlavních příčin je i vývoj cen vodného. V průměru zaplatil jihočeský odběratel (domácnost i ostatní uživatelé) v roce 2011 za 1 m³ vody 33,30 Kč, což je 4. nejvyšší hodnota mezi krají. Proti roku 2006 se cena zvýšila o 27 %. Nárůst nedosahoval tedy takového tempa jako v ostatních regionech, kde se jednotková cena za m³ zvýšila v průměru o 32 %. Stále nepříznivá zůstává situace z pohledu ztrát vyrobené vody. Každý pátý vyrobený litr se nedostane ke svému spotřebiteli. Přestože se stav mírně zlepšuje, kraj stále patří k regionům s nejvyšším podílem ztrát (pátý nejvyšší podíl).

Graf 40 Vodné a stočné podle krajů

Na kanalizaci s koncovou ČOV je napojeno 79 % obyvatel kraje.

Počet obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci je zhruba o 27 tisíc nižší než počet zásobovaných vodou z veřejných vodovodů. V relativním vyjádření je na kanalizaci napojeno 86 % obyvatel, zhruba o 3 % více než před 5 lety. Vypouštěné odpadní vody do kanalizace v roce 2011 v celkovém objemu 36 mil. m³, byly z 94 % čištěny. Celkový objem čištěných vod byl však 59 mil. m³, když 26 mil. m³ představovaly vody balastní (srážkové).

Při dlouhodobějším poklesu spotřeby vody se množství vody vypouštěné do kanalizace i vody čištěné mění v závislosti na tom, jak je který rok vodnatý a jaké je množství srážkových vod.

Celková kapacita ČOV v kraji je 276 tis. m³ vody denně, tj. více než 100 mil. m³ za rok.

Pro čištění odpadních vod je v kraji 279 čistíren. Z hlediska technologie čištění plně převládají mechanicko-biologické, když ryze mechanických je pouze 9 zařízení. Zhruba třetina mechanicko-biologických čistíren je uzpůsobena pro další odstraňování dusíku nebo fosforu, případně obou prvků současně. V porovnání s rokem 2006 na území regionu 36 ČOV přibýlo, vesměs mechanicko-biologických. Z nich je 22 s dalším odstraňováním dusíku.

Téměř 80 % ploch lesních porostů je využíváno hospodářsky.

Dalším významným krajinným prvkem jihočeského regionu jsou lesy. Podle plochy porostní půdy (365 tis. ha) v roce 2011 pokrývaly 36,3 % kraje. Nejvýraznější podíl připadá na lesy hospodářské, které tvoří téměř 80 % ploch. Lesy ochranné (převážně typu mimořádně nepříznivá stanoviště) jsou podílem necelá 2 % z hlediska ploch téměř zanedbatelné. Významnější podíl (téměř 20 %) tvoří lesy zvláštního určení. Mimo jiné jde o lesy na území národních parků a národních přírodních rezervací (tvoří 7 % ploch z celkové porostní půdy) a lesy významné pro uchování biodiverzity (téměř 4 %). Strukturální skladba podle využití lesů se v poslední době téměř nemění. Je pochopitelné, že využití lesů je silně regionálně diferencováno. Ve správních obvodech ORP Strakonice, Blatná a Dačice připadá na hospodářský les více než 96 % porostní půdy. Naproti tomu Vimperk (s podílem 48 %), Prachatice (40 %) a Český Krumlov (35 %) jsou obvody s velmi vysokým zastoupením lesů zvláštního určení. Souvislost s chráněnými územími je zde zcela zřejmá.

Zhruba dvě třetiny jehličnatých porostů tvoří smrk.

Druhá skladba lesů je charakteristická výraznou převahou jehličnanů. V celokrajném průměru tvoří jehličnaté lesy 86 % a tato dominance se projevuje ve všech správních obvodech ORP. Proti krajskému průměru mají vyšší zastoupení lesů listnatých pouze Písek, České Budějovice a Vodňany, kde v druhové skladbě připadá na listnáče více než 20 %. Podle jednotlivých dřevin v jehličnatých lesech je v kraji nejvíce rozšířený smrk, jehož porosty představují 65 % ploch. Na druhém místě s podílem 31 % je pak borovice. S výjimkou správních obvodů ORP Třeboň a Soběslav toto pořadí platí ve všech ORP.

Druhá skladba listnatých lesů je rozmanitější.

U listnatých lesů je druhová skladba rozmanitější. Na nejrozšířenější dřevinu – buk – připadá 35 %, dub je zastoupen 23 %, bříza 17 % a olše 11 %. Za těmito celokrajskými průměry se přitom skrývá značná variabilita mezi jednotlivými ORP. Z hlediska vývojových trendů se druhová skladba lesů příliš nemění. Případný posun je ale většinou ve prospěch listnatých lesů.

Rozsah zalesňovaných ploch se v kraji mění, třetina ploch připadá na listnáče.

Druhá skladba lesa se mírně mění i zalesňováním. Jeho rozsah se ve střednědobém pohledu vyvíjí nerovnoměrně. Maximální plochy (nad 3 tis. ha) byly zalesněny v letech 2008 a 2009, poté se již postupně zmenšují (na 2,6 tis. ha v roce 2011). Co se však v rámci zalesňování nemění, je poměr mezi jehličnatými a listnatými dřevinami. Přibližně dvě třetiny zalesňovaných ploch připadají na jehličnany. Podle jednotlivých druhů představuje v rámci jehličnanů téměř polovinu ploch zalesňování smrkem. Z listnatých dřevin tvoří zhruba polovinu zalesňovaných ploch buk a přibližně 20-30% připadá na dub.

Nahodilá těžba dřeva je od roku 2009 ovlivněna především těžbou hmyzovou.

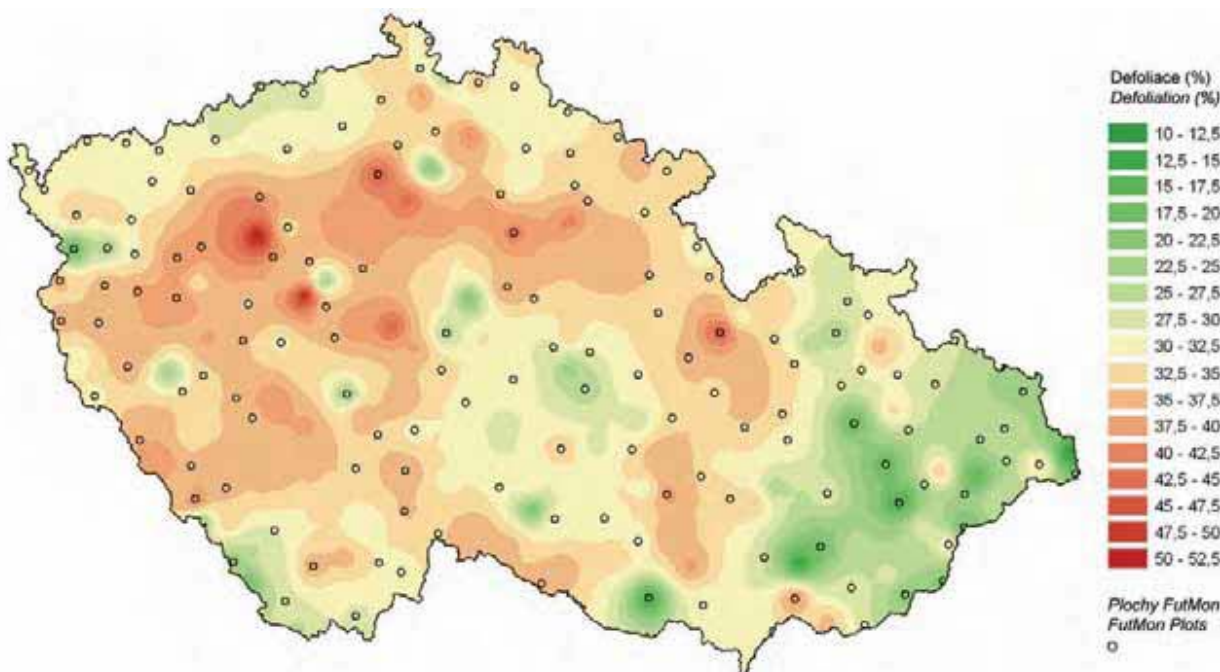
Hospodářské využití lesa a jeho ekonomický přínos významně závisí na průběhu počasí a povětrnostních podmínkách daného roku. To se projevuje ve výrazných výkyvech v objemu těžby dřeva. Poslední roky nebyly poznamenány žádnou zásadní živelní katastrofou a proto se (od roku 2008) těžba v kraji ustálila na hodnotách 2,2 až 2,4 mil. m³. Pro srovnání v roce 2007 to bylo téměř 5 mil. m³ a v roce 2005 téměř 14 mil. m³. Významný podíl z těžby připadá na těžbu nahodilou. Její podíl v loňském roce necelých 30 % je za období od roku 2006 ale vůbec nejnižší. Zatímco dříve se jednalo zejména o těžbu živelní, připadá v posledních třech letech více než 60 % na těžbu hmyzovou.

Zdravotní stav lesů (hodnoceno podle defoliace) se v kraji zlepšuje.

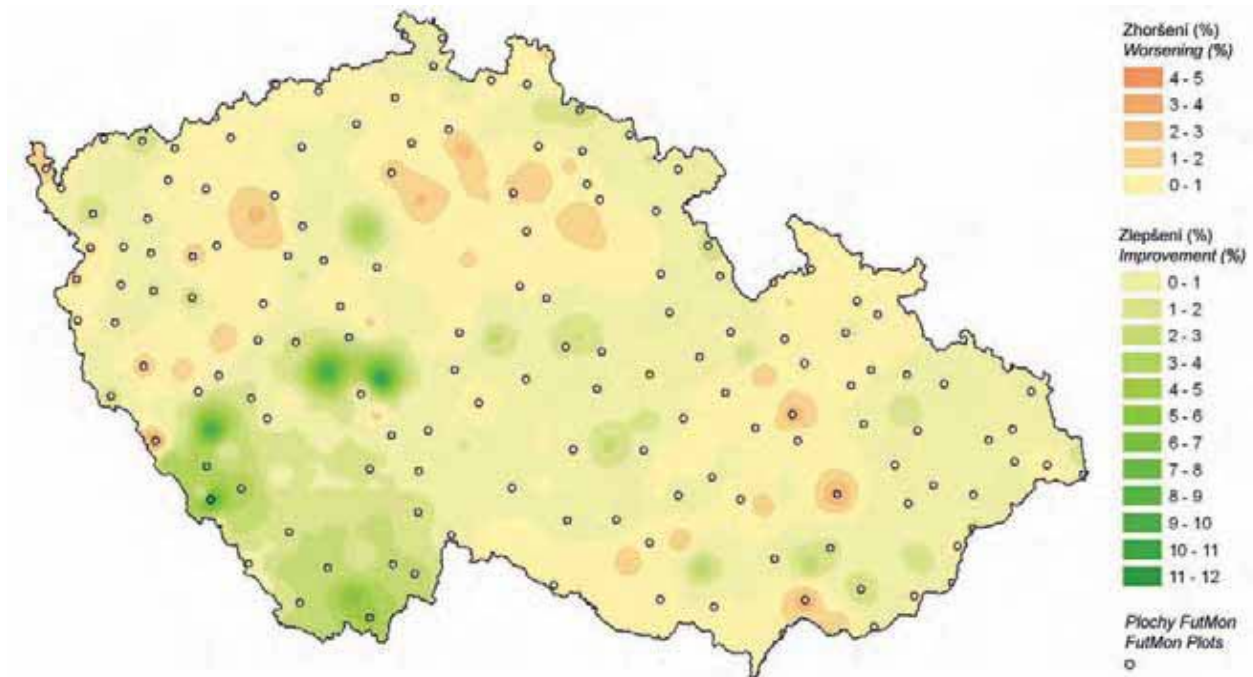
Ke změnám dochází i ve zdravotním stavu lesních porostů. Vzhledem k absenci validních dat je celé následující hodnocení plně převzato z loňské analýzy „Základní tendence...“. Podkladem pro hodnocení byla data z projektu FutMon (Further Development and Implementation of an EU-level Forest Monitoring System), resp. z materiálu „Rozvoj monitoringu zdravotního stavu lesa v rámci projektu „Life+„FutMon“ v České republice“, jehož zpracovatelem je Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i.

Stupeň poškození lesních porostů v roce 2010 přibližuje první z následujících kartogramů. Pro Jihočeský kraj je z něho patrná poměrně značná část území s vysokým stupněm defoliace, a to zejména v severní části kraje. Ve druhém kartogramu jsou pak znázorněny meziroční změny. Ty jsou vesměs ve směru zlepšování.

12. Průměrná defoliace lesních porostů (všechny dřeviny) starších než 59 let v roce 2010

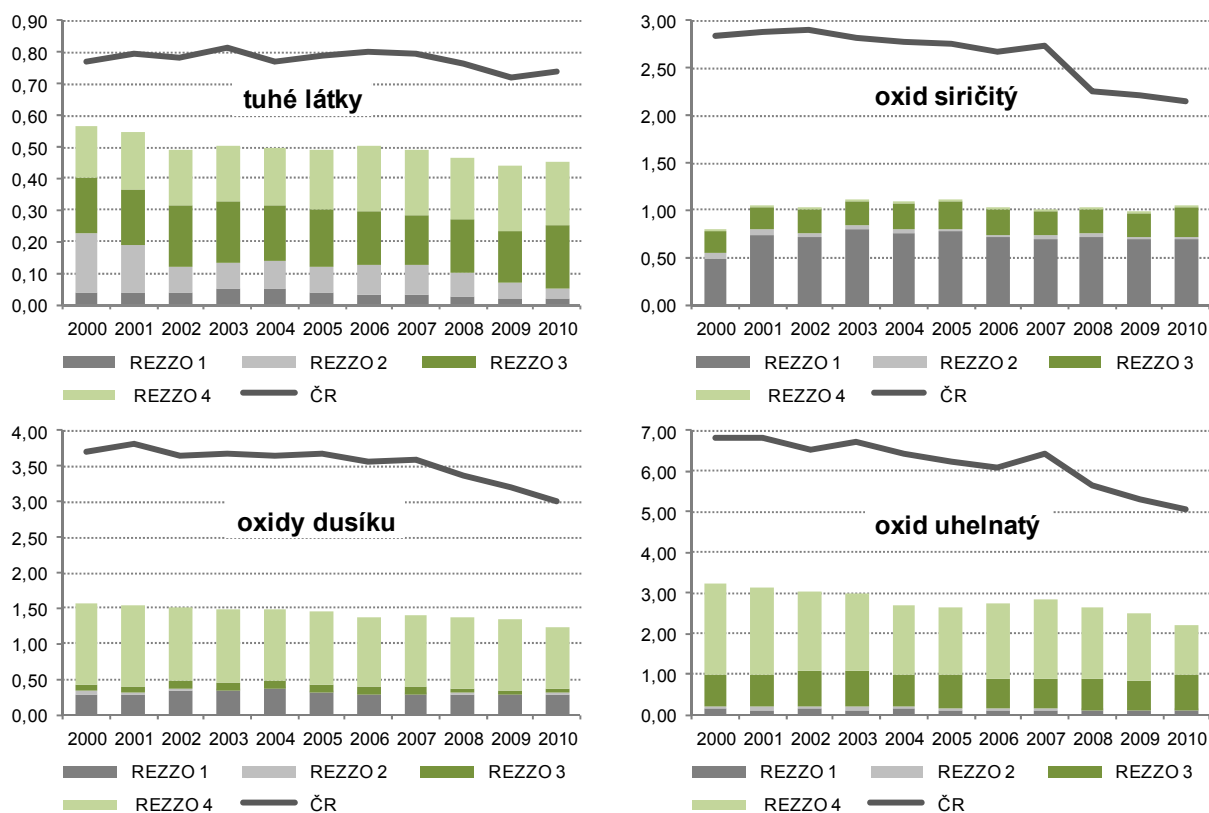
13. Změna průměrné defoliace jehličnanů a listnáčů starších než 59 let v letech 2009 až 2010

Úroveň znečištění ovzduší zůstává v kraji výrazně podprůměrná.

Kvalita ovzduší je v Jihočeském kraji jedna z nejlepších v celé republice. Také vývojové trendy jsou v posledních letech spíše pozitivní a charakterizuje je snižování znečištění ovzduší. To se projevilo především v letech 2008 a 2009 zejména s poklesem hospodářské výkonnosti kraje. Ekonomický útlum tak jednoznačně pozitivně působil v oblasti životního prostředí na další snížení emisí.

Graf 41 Vývoj měrných emisí základních znečišťujících látek v Jihočeském kraji v t/km²

Pokračovalo snižování emisí z mobilních zdrojů, především z dopravy.

V závislosti na rozdílné struktuře polutantů se rozdílně vyvíjely jednotlivé složky podle zdroje znečištění. Znečištění prachovými částicemi (do velikosti 10 µm) po dvou letech poklesu v roce 2010 (zatím poslední známá data) opět, i když mírně vzrostlo. Pokračoval sice pozitivní trend u středních zdrojů znečištění (REZZO 2),

ale ke zvýšení zhruba na úroveň počátku první dekády 20. století došlo u malých zdrojů (REZZO 3). Vcelku pozitivní byl také vývoj u mobilních zdrojů (REZZO 4) s náznakem dalšího poklesu. Také měrné emise oxidu siřičitého meziročně mírně rostly. Celé zvýšení jde přitom na vrub malých zdrojů, ostatní zdroje zůstaly v zásadě na úrovni roku 2009. Na rozdíl od uvedených dvou polutantů došlo k dalšímu snížení znečištění ovzduší emisemi oxidu dusíku a oxidu uhelnatého. V obou případech mělo rozhodující vliv snížení u mobilních zdrojů.

Pouze na 0,12 % území byly v roce 2010 překročeny imisní limity.

Absence velkého počtu významných zdrojů znečišťování, což souvisí se stupněm urbanizace a zejména strukturou hospodářství v kraji, se příznivě projevuje v celkové kvalitě ovzduší. Vzhledem k stávajícím imisním limitům pro ochranu zdraví se i v dlouhodobějším pohledu objevují problémy jen na malém území. V roce 2010 byly imisní limity pro ochranu zdraví překročeny jen na 0,1 % území. Překročení se týkalo 4 správních obvodů ORP, nejvýrazněji pak ORP Týn nad Vltavou (1,9 % území obvodu). Cílové imisní limity jsou překračovány ve všech správních obvodech, ale plocha, kde k tomu dochází, nedosahuje v souhrnu ani 2 % rozlohy kraje.

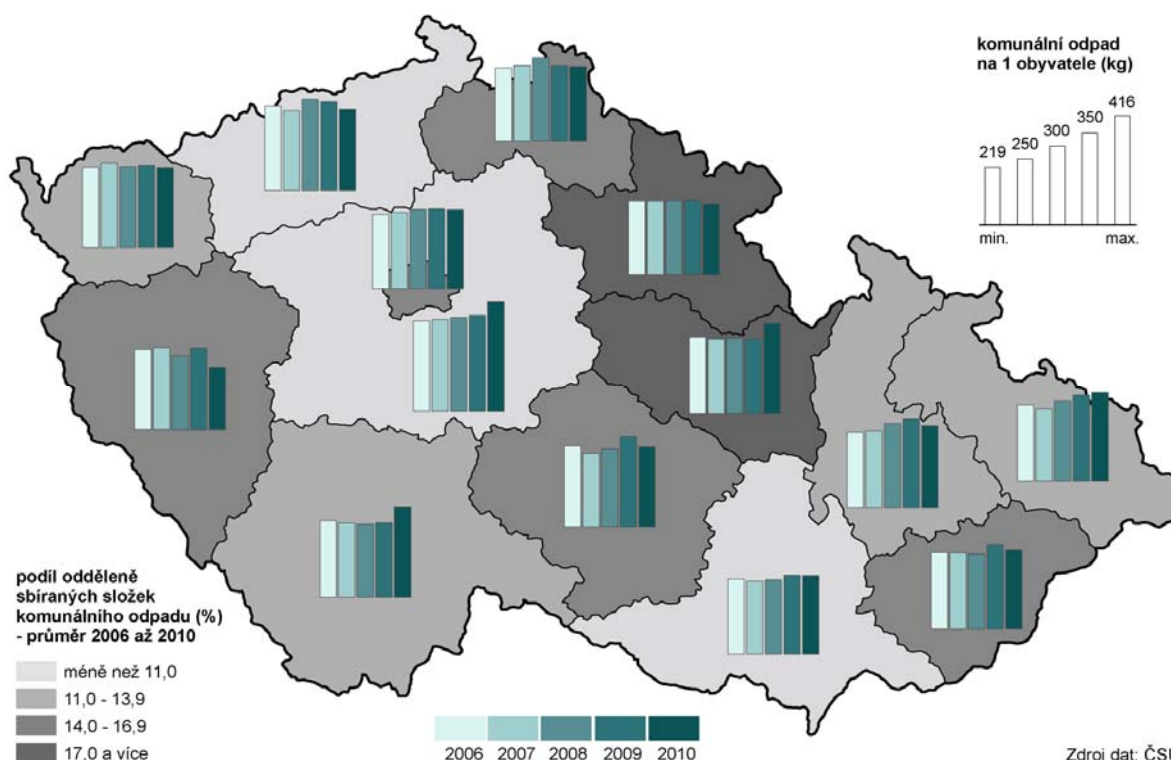
Množství vyprodukovaných odpadů je v kraji nadprůměrné, růst se ale v roce 2010 zastavil.

Jiné je postavení kraje podle produkce odpadů. V roce 2010 dosáhla celková produkce odpadů 1,1 mil. tun, což je 6. největší množství mezi kraji ČR. Na 1 obyvatele tak připadalo zhruba 1,8 tuny. V poměru s vytvořeným HDP přísluší kraji pátá nejvyšší příčka mezi všemi 14 regiony republiky. Hodnotou 5,9 kg podnikových odpadů na 1 000 Kč HDP jsme na tom byli v roce 2010 zcela srovnatelně se sousedním Plzeňským krajem či krajem Jihomoravským. Přitom vcelku pozitivní byl vývojový trend, když v kraji došlo k poklesu produkce odpadů meziročně téměř o desetinu. V celorepublikovém pohledu se objem odpadů v porovnání s rokem 2009 téměř nezměnil, ale byl doprovázen velmi výraznými diferencemi v trendu u jednotlivých regionů.

Mění se struktura odpadů podle činností.

Z pohledu produkce odpadů podle odvětví, ve kterých vznikají, je vývoj silně nerovnoměrný. Zatímco v roce 2009 připadal nejvýznamnější podíl (téměř polovina) z podnikových odpadů v kraji na stavebnictví, jsou největšími producenty odpadů v roce 2010 činnosti přímo související s odpadovým hospodářstvím (40 %). Podíl odpadů ze stavebnictví se snížil na 27 %. Mění se i zastoupení dalších odvětví, např. zpracovatelský průmysl snížil svůj podíl během dvou let z 25 % na 17 %, obdobně energetika z 16 % na 13 %.

14. Komunální odpad v krajích v letech 2006 až 2010

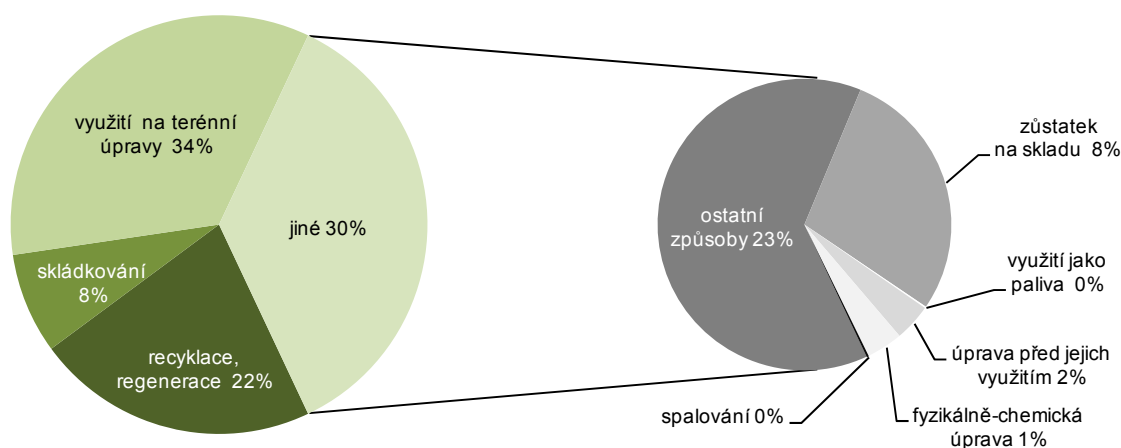
U komunálního odpadu roste podíl odděleně sbíraných složek; meziročně vyšší je však běžný svoz.

Převážně pozitivní až do roku 2009, a to jak v porovnání s ostatními regiony tak ve vývoji, byla situace v produkci komunálního odpadu. Rokem 2010 se však stav zásadně změnil a celkových 342 kg komunálního odpadu na 1 obyvatele znamená meziroční nárůst o 59 kg na osobu a po Středočeském kraji druhou nejvyšší příčku mezi regiony. Rok 2010 byl skutečně odrazem reálného zhoršení i přesto, že došlo ke změně struktury komunálního odpadu. Zhruba o čtvrtinu se zvýšil objem odděleně sbíraných složek, na které tak připadalo přibližně 18 % komunálního odpadu. Nejpodstatnější část komunálního odpadu – běžný svoz – v podílovém vyjádření sice poklesla o 2 procentní body, ale absolutně došlo k nárůstu o 23 tis. tun, tedy o 36 kg na osobu.

Podíl recyklovaných a regenerovaných odpadů meziročně poklesl z 29 % na 22 %.

Podle způsobu nakládání s odpady převažují dlouhodobě tendence k jeho využití. Přes určité výkyvy (dané i tím, že je odpad také zpracován jindy a jinde než vzniká) připadá v kraji významný podíl na další využití odpadů jako suroviny. Recyklace a regenerace odpadů se týká celé pětiny odpadů, což je méně než v roce 2009, ale odpovídá úrovni roku 2008. Naopak vcelku stabilní je (v posledních 3 letech) využití pro terénní úpravy se zhruba třetinovým podílem z celku.

Graf 42 Nakládání s odpady v Jihočeském kraji v roce 2010

Ve výdajích na ochranu životního prostředí převažují neinvestiční náklady.

Dynamicky se v kraji zvyšují výdaje na ochranu životního prostředí. Zatímco v roce 2005 se celkové vklady (hodnoceno podle sídla investora) do této oblasti blížily 2 mld. Kč, v roce 2009 již přesáhly 3 mld. Kč a v roce 2010 (i když mírně) dále rostly. Přitom rozhodující výdaje jdou do oblasti neinvestičních nákladů spojených s provozem a fungováním realizovaných opatření než na nové investice. Podíl neinvestičních nákladů dosahuje téměř 80 % z celkových výdajů a přes určité výkyvy spíše roste.

Mění se vnitřní struktura výdajů, zhruba stejné jsou ve sféře nakládání s odpady a sféře nakládání s odpadními vodami.

Rozdílná struktura je ve směřování investičních a neinvestičních nákladů. V rámci investičních aktivit si nejvýznamnější roli udržuje oblast hospodaření s odpadními vodami, kam je v roce 2010 směřována téměř polovina z celkových investic. Významněji v roce 2010 vzrostla investiční aktivita v oblasti ochrany ovzduší a klimatu, kde meziročně došlo k trojnásobení výdajů – na celkových investicích se tak podílely 27 %. V neinvestiční oblasti se nejvíce prostředků vkládá do aktivit spojených s nakládáním s odpady. Trvale však rostou požadavky na prostředky pro nakládání s odpadními vodami. Ve struktuře neinvestičních výdajů se jejich podíl již téměř přiblížil částkám určeným pro kategorii nakládání s odpady